

Ключові слова: концепція, бюджет, планування, план, функції, задачі, проблеми, оперативний, стратегічний, етап.

Ключевые слова: концепция, бюджет, планирование, план, функции, задачи, проблемы, оперативный, стратегический контроллинг, этап.

Keywords: kontsepsiya, budget, planuvannya, plan, tasks, problem, promptly, strategichny controlling, stage.

УДК 005.953.2

ФОРМУВАННЯ СУЧАСНОГО РИНКУ ПРАЦІ

Ткаченко А. М., д.е.н., професор, завідувач кафедри економіки підприємства, Запорізька державна інженерна академія, м. Запоріжжя

Єрьоменко Г.С., аспірант, Запорізька державна інженерна академія, м. Запоріжжя

Ткаченко А.М., Єрьоменко Г.С. Формування сучасного ринку праці.

У результаті дослідження дана оцінка ситуації на ринку праці України в цілому окремих регіонів зокрема також розглянуто та проаналізовано Закон «Про зайнятість населення в повній редакції», нормативно-правові законодавчі документи, які мають змінити діючу систему управління Державну службу зайнятості, та уможливили б систему регулювання працевлаштування громадян для промислових підприємств. Розглянуті основні проблеми ринку праці; які постають перед роботодавцями та випускниками навчальних закладів при пошуку роботи. Узагальнено коментарі фахівців відносно регулювання системи працевлаштування. Розглянута система та механізми форм керівництвами служби зайнятості. Проаналізована ситуація на ринку праці в країнах Європи. Наведені дані обліку та працевлаштування громадян України які не зайняті трудовою діяльністю. Досліджено показники Мінсоцполітики відносно кількості вакансій на українському ринку праці. Приведено дані консалтингових компаній стосовно оплати праці в Україні, представлено дані рекрутингових компаній, а також встановлено рівень безробіття на українському ринку праці. Обґрунтовано актуальні проблеми з працевлаштуванням як в Україні так і в інших державах. Наведені пропозиції фахівців щодо поліпшення існуючої системи управління фондом соціального страхування. Уточнено нові права та обов'язки роботодавців, працівників, підприємств та служби зайнятості після прийняття з 1 січня Закону України «Про зайнятість населення», а також нові можливості для працевлаштування за допомогою служби зайнятості. Визначення Держслужби зайнятості як структури, яка реалізує державну політику зайнятості населення під керівництвом Міністерства соціальної політики, місцевих держадміністрацій та органів місцевого самоврядування.

Ткаченко А.М., Єрьоменко А.С. Формирование современного рынка труда.

В результате исследования дана оценка ситуации на рынке труда Украины в целом и отдельных регионов в частности, а также рассмотрены и проанализированы Закон «Про занятость населения» в полной редакции, нормативно-правовые акты, которые должны изменить действующую систему управления Государственной службой занятости, и создать систему регулирования трудоустройства граждан для промышленных предприятий. Рассмотрены основные проблемы рынка труда, которые стоят перед работодателями и выпускниками учебных заведений при поиске работы. Обобщены комментарии специалистов относительно регулирования системы трудоустройства. Рассмотрены система и механизмы форм руководствами службы занятости. Проанализирована ситуация на рынке труда в странах Европы. Приведенные данные учета и трудоустройства граждан Украины не занятых трудовой деятельностью. Исследованы показатели Минсоцполитики относительно количества вакансий на украинском рынке труда. Приведены данные консалтинговых компаний относительно оплаты труда в Украине, представлены данные рекрутинговых компаний, а также установлен уровень безработицы на украинском рынке труда. Обоснованы актуальные проблемы трудоустройства, как в Украине, так и в других государствах. Приведены предложения специалистов по улучшению существующей системы управления фондом социального страхования. Уточнены новые права и обязанности работодателей, работников, предприятий и службы занятости после принятия 1 января Закона Украины «Про занятость населения», а также рассмотрены новые возможности для трудоустройства с помощью службы занятости. Определение Госслужбы занятости как структуры, которая реализует государственную политику занятости населения под руководством Министерства социальной политики, местных госадминистраций и органов местного самоуправления.

Tkachenko A., Eremenko A. Formation of the modern labor market.

The study assessed the situation on the labor market of Ukraine in general and in particular regions, examined and analyzed the law «On employment» in the full version, regulations that need to change the current system of management of the State employment service, and create a regulatory system for the employment of industrial enterprises. The main labor market problems faced by employers and graduates to find jobs are considered. It was summarized the comments of experts on the regulation of employment. The systems and forms of governance

mechanisms of employment services are examined. It was analyzed the situation in the labor market in Europe. The above data records and employment of Ukrainian citizens are not engaged in the labor force. It was examined Ministry of Social Policy data on the number of vacancies in the Ukrainian labor market. Data of consulting companies working in Ukraine about level of payment are presented, recruitment company's data are presented, and the level of unemployment in the Ukrainian labor market is set. The topical problems of employment, both in Ukraine and in other countries are grounded. Suggestions of the professionals for improving the current system of management of the fund of social insurance are submitted. Refined new rights and obligations of employers, employees, businesses and employment services after the January 1 of the Law of Ukraine «On employment», and explore new opportunities for employment with the employment service. Civil service employment as a structure that implements the state policy of employment under the Ministry of Social Policy, local state administrations and local authorities is defined.

Постановка проблеми. Основною проблемою сучасного ринку праці є брак якісних робочих місць. Станом на 1 лютого 2013 року кількість вакансій в базі даних державної служби зайнятості склало 54,1 тисяч. Як говориться в повідомленні Державної служби зайнятості, найбільший дефіцит вакансій в Черкаській, Запорізькій, Луганській, Полтавській, Кіровоградській, Миколаївській областях. В середньому на одну вакансію претендувало десять осіб. При цьому серед працівників торгівлі та сфери послуг, а також серед осіб без спеціальної підготовки, відповідно, на одне місце претендувало по 13 людей, серед робітників з обслуговування технологічного устаткування - 16 людей, серед технічних службовців - 19 осіб, а серед кваліфікованих працівників сільського господарства - 30 осіб. Станом на 1 лютого кількість зареєстрованих безробітних становило 564,5 тис. чоловік, з яких більше половини становили жінки, більше 40% - молодь до 35 років, кожен третій належав до осіб, які мають додаткові гарантії щодо сприяння в працевлаштуванні, майже кожен другий зареєстрований безробітний був сільським жителем. Між тим, всього на обліку в державній службі зайнятості в січні було 612,8 тис. безробітних, з них придбали статус безробітного у звітному місяці майже 106,0 тис. осіб. Чисельність громадян, працевлаштованих за направленням державної служби зайнятості в січні 2013 року, склала 35,3 тис. осіб, в тому числі 15,8 тис. зареєстрованих безробітних, які брали участь у роботах тимчасового характеру - 2,1 тис. чоловік, проходили професійне навчання за напрямом центрів служби зайнятості - 35,8 тис. осіб. За останніми даними Державної служби статистики України, рівень безробіття населення у віці 15-70 років, визначений за методологією Міжнародної організації праці (МОП), знизився з 7,8% (за дев'ять місяців 2011-го) до 7,4% економічно активного населення (за дев'ять місяців 2012-го) [1].

Незатребуваність - не єдина проблема випускників. Головна причина відмови в тривалому контракті - нездатність компаній забезпечити працівника соцпакетом. Інша проблема європейського ринку праці - перенасиченість престижними спеціальностями. Сьогодні надто багато «білих комерців» і дуже мало професіоналів в технічних областях. В результаті система профтехосвіти виявилася незатребуваною. В той же час багато роботодавців скаржаться на дуже низький рівень підготовки випускників. Це також витрати системи, яка не передбачає наявності практичного досвіду у вчорашнього студента. Для випускників головне - знайти роботу в перший рік після отримання диплома. Тоді шанси залишитися затребуваним і не розгубити навички набагато вище. Ціна диплома про вищу освіту падає. На ринку зараз спостерігається дефіцит технічних спеціальностей [2, с.34-35].

Аналіз основних досліджень і публікацій. Питаннями формування сучасного ринку праці постійно знаходиться в центрі уваги провідних вітчизняних та зарубіжних вчених, зокрема: Д.П. Богині, В.М. Геєця, В.М. Гринової, О.Ф. Новікової, Д.В. Феоктистова та інші. Але незважаючи на наявність великої кількості досліджень в цьому напрямі слід зазначити що проблеми управління ринком праці потребують подальшої уваги, що і зумовлено напрям дослідження.

Мета статі. Проаналізувати ринок праці в Україні, його основні проблеми та можливі шляхи вирішення.

Викладення основного матеріалу. Якщо безробіття серед працездатного населення в Україні становить, за даними Держстату, 7,4%, то безробіття серед молоді в рази перевищує цей показник. «За попередніми оцінками, за 9 місяців попереднього року безробіття у віковій групі від 15 до 24 років склало 17,4%», - говорить директор департаменту ринку праці і зайнятості Мінсоцполітики Марина Лазебна. Причина проблем з працевлаштуванням в тому, що навчальні заклади готують не практиків і теоретиків. Багато випускників не відповідають кваліфікаційним вимогам роботодавців. Ця проблема, за словами експерта, актуальна не тільки для України - у всьому світі система освіти не встигає за потребами економіки. Кадровики відзначають: якщо роботодавець готовий наймати випускників вузів і закриває очі на досвід і кваліфікацію, він отримує дуже велика кількість претендентів. Такий високий конкурс провокує введення різних фільтрів-обмежень. «Молоді освічені люди, як правило, стикаються не з відсутністю роботи, а з відсутністю такої роботи, яка б відповідала їх амбіціям», - констатує експерт [3, с.32]. У липні 2012-го Верховна Рада прийняла нову редакцію Закону «Про зайнятість населення», яким змінила діючу систему управління Державною службою зайнятості (закон набрав чинності з 1 січня цього року). Депутати інтегрували її в структуру органів виконавчої влади, підпорядкувавши цей орган на законодавчому рівні Мінсоцполітики. Колишній заступник міністра соціальної політики Василь Надрага пояснив: «така реформа дозволить уникнути нецільового використання коштів і зловживань, які ми спостерігали в останній час, а також посилить відповідальність керівництва і працівників служби зайнятості [6, с.26].

«У всьому світі фонди соціального страхування функціонують на основі так званого суспільного договору і управляються роботодавцями і профспілками. Держава виконує лише контролюючу функцію. А в Україні держава є учасником процесу управління фондами. Поліпшити існуючу систему управління фондами можна, перейшовши на двостороннє управління організацією роботодавців і представниками застрахованих осіб. Інтереси останніх повинні подавати всі громадські організації, а не тільки профспілки» - Мирослав Якібчук, голова Національного форуму профспілок України [6, с.26].

Ринок праці сьогодні замер. В 2012 оплата праці в Україні, за даними консалтингової компанії Nau Group, виросла всього на 5,6%. Це рекордно низький показник за останні 10 років. Робота, яку пропонують студентам і молодим фахівцям у страхових компаніях, по суті, передбачає виконання функцій менеджера з продажу [4, с.30-31]. Кожен п'ятий працюючий українець вважає, що справи у його роботодавця йдуть на спад. До таких висновків підводить недавнє дослідження порталу *rabota.ua* (м.Київ; інтернет - рекрутинг; з 2000 р.; близько 50 чол.). Більше третини опитаних, незважаючи ні на що, переконані в стабільному становищі своєї компанії на ринку. Решта дві третини впевнені у зворотному або взагалі не бачать перспектив [7, с.43].

Структура української економіки з моменту відновлення незалежності не тільки не покращилась, а вочевидь погіршилась, бо час не стояв на місці. Результат: монополізована, неконкурентна, орієнтована на сировинний експорт економіка, яка консервує своє відставання від світу. Наслідки незначної дохідності та мінімальної доданої вартості, яку створюють ці підприємства, - низька зарплата, надмалі прибуток та обов'язкові соціальні платежі на користь тих, хто працює. Звідси й невеликі пенсії, відсутність адекватних доходів бюджетів країни, брак грошей на модернізацію і створення нових робочих місць, безробіття [8, с.18]. Сьогодні служба зайнятості – це механізм, що забезпечує виконання чи не найголовнішого завдання соціальної політики держави – надання на безкоштовній основі широкого спектру послуг шукачам роботи та роботодавцям. Удосконалення системи зайнятості та надання соціальних послуг населенню вимагає якісно нового підходу в обслуговуванні клієнтів. В умовах непростих змін, які відбуваються в економічному житті України, механізми роботи служби зайнятості розраховані на досягнення суспільно значущих результатів. Повнота та якість послуг залежать від умов, в яких вони надаються.

Якщо вірити офіційній статистиці, Україна - одна з найбільш благополучних країн Європи рівень безробіття у нас - всього 7% проти 10,7% в Євросоюзі. Це дуже мало в порівнянні з такими країнами, як Греція та Іспанія, де без роботи вже понад 26% працездатного населення. Офіційна зайнятість в Україні теж як би зростає. У минулому році її рівень перевищив 60% і цілком порівнянний з показниками європейських аутсайдерів. Однак тут статистика вступає в явний конфлікт зі здоровим глуздом. В умовах стагнації економіки бізнес заради збереження прибутку завжди йде на згортання не приносять прибуток проектів, заморожування інвестицій і скорочення робочих місць. На реальність проливають світло показники Мінсоцполітики. За минулий рік кількість претендентів на одну вакансію в середньому по Україні зросла з 8 до 11 осіб. Зростання безробіття здатний призвести до колапсу пенсійної системи: чим більше безробітних, тим менше платників Пенсійного фонду. Ситуація на ринку праці не відповідає зобов'язаннями держави. Ще в минулому році кількість платників у Пенсійний фонд (це і є кількість легально працюючих) зрівнялася з чисельністю пенсіонерів. І тих, і інших приблизно за 13,7 млн. В Європі, незважаючи на всі її проблеми зі старінням населення, на одного пенсіонера припадає по два-три працюючих (такий результат багато в чому досягнуто за рахунок припливу молодих іммігрантів). якщо така тенденція в Україні збережеться, то через десять-п'ятнадцять років один працівник змушений буде годувати двох пенсіонерів. Можливо, це станеться ще раніше - якщо візовий режим з ЄС спростить і молоді українці масово кинуться на захід, рятуючись від безробіття і мінімальних зарплат. Пенсіонерам ж їхати нікуди. Тому неминучим виглядає подальше підвищення пенсійного віку хоча б до середньоєвропейських 65-67 років. Якщо нічого не робити, то дефіцит Пенсійного фонду буквально висмокче бюджет, і наступні уряду знову візьмуться посилювати податкове навантаження, що призведе до подальшого скорочення робочих місць. Міжнародна організація праці в Україні констатує, що в країні вкрай актуальна проблема прихованого безробіття, а також можна трактувати як приховане безробіття. Експерт вважає, що подолати ці біди можливо тільки в тому випадку, якщо економічне зростання буде супроводжуватися стимулюванням вітчизняного виробника, розвитком сфери послуг і фінансуванням державних проектів. Закостеніла структура економіки, орієнтована на великі підприємства базових галузей, робить український ринок праці вкрай залежним від ситуації на зовнішніх ринках. Впав у світі попит на метал - робочі меткомбінатів масово йдуть в неоплачувані відпустки. Розвиток ж сфери послуг ніколи не входила до числа пріоритетів реформатів [5, с.26-28].

Прийнятий ще в 1991 році Закон «Про зайнятість населення» визначав Держслужбу зайнятості як структуру, яка реалізує державну політику зайнятості населення «під керівництвом Міністерства соціальної політики, місцевих держадміністрацій та органів місцевого самоврядування» (стаття 18). Її діяльність фінансувалася Фондом загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття. З іншого боку, той же закон не вводив службу в структуру органів виконавчої влади і не зобов'язував її звітувати у своїх витратах перед Міністерством соціальної політики [6, с.26]. Згідно з новим законом, з 1 січня роботодавцям забороняється робити акцент на статі працівника, якого вони шукають. Винятком є тільки специфічні професії. Такою ж делікатною відтепер стає і вікова тема. В об'явах не можна буде вказувати на обмеження за віком для претендентів на вакансію. Віковий ценз буде мати значення тільки в разі отримання ваучера на перепідготовку або підвищення кваліфікації. Передбачається, що будь-яка людина старше 45 років, яка не досягла перед пенсійного віку та має страховий стаж не менше 15 років, може отримати ваучер на суму,

що не перевищує десятикратний розмір прожиткового мінімуму для працездатних осіб. Оплата ваучера буде проводитися за рахунок коштів Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття. Цей ваучер можна буде використовувати або для отримання нової професії, або для вдосконалення вмінь та навичок за своєю спеціальністю. Перелік відповідних професій буде затверджуватися Кабінетом Міністрів. А ось вибір місця і форми навчання залишається за працівником [9, с.2]. У службі зайнятості кипить робота по підготовці нормативно-правових документів, необхідних для того, щоб закон запрацював. «Їх більше сімдесяти. Це проекти постанови Кабміну, накази Мінсоцполітики і органу центральної виконавчої влади, яким з початку року повинна стати Державна служба зайнятості», - уточнила заступник директора Державного центру зайнятості Марина Аглоткова. Документи стосуються не тільки зміни статусу Держслужби зайнятості, але і передбачених законом нових інструментів соціального захисту, наприклад, ваучерів на навчання нової професії. Ймовірно, поява 70 підзаконних актів, необхідних для забезпечення дії закону, призведе до його коригування. У жовтні минулого року уряд ухвалив програму сприяння зайнятості населення до 2017 року. Вона передбачає десять основних напрямків роботи, в тому числі впровадження додаткових стимулів для створення нових робочих місць, підвищення рівня зайнятості селян, допомога у працевлаштуванні соціально вразливим категоріям населення, особливо молоді та інвалідам. За підсумками її реалізації чисельність зайнятого населення збільшиться до 21,4 млн людей, з яких офіційно працевлаштованими будуть не менш 17 млн. В уряді розраховують, що рівень безробіття в Україні, розрахований за методологією Міжнародної організації праці, знизиться з 7,9% у 2012 році до 6,3% у 2017 році, а серед молоді він складе 13% проти нинішніх 19%. Виконання багатьох задекларованих у програмі цілей напевно ляже на плечі Держслужби зайнятості. Зокрема, вона стане контролювати видачу населенню ваучерів на навчання нової професії або підвищення кваліфікації в навчальних закладах або роботодавця. Оплата ваучерів буде здійснюватися з бюджету Фонду обов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття, виходячи з його фінансових можливостей. Наскільки ефективними виявляться ці новації, залежить від того, наскільки суворо Мінсоцполітики буде стежити за діяльністю своєї нової структури [6, с.28].

Висновки. На сьогоднішній день проблемами українського ринку праці полягають у наступному: перенасиченість престижними спеціальностями, незатребуваність серед випускників навчальних закладів, нездатність підприємств забезпечити працівника соцпакетом. В Україні держава є учасником процесу управління фондами соціального захисту. Поліпшити існуючу систему управління можна, перейшовши на двостороннє управління організацією роботодавців і представниками застрахованих осіб. Інтереси останніх повинні подавати всі громадські організації, а не тільки профспілки. Удосконалення системи зайнятості та надання соціальних послуг населенню вимагає якісно нового підходу в обслуговуванні клієнтів. Враховуючі ситуацію на ринку праці України, потрібні коригуючі процеси, які б надавали нові можливості у працевлаштуванні, та які б опиралися на провідний міжнародний досвід, спрямований на зростання ролі роботодавця у створенні нових робочих місць та працевлаштуванні громадян, які потребують додаткових гарантій соціального захисту.

Список використаних джерел:

1. <http://www.delo.ua>.
2. Седова Я. Диплом не предлагать / Я. Седова // Фокус. – 2013. – № 7(320). – С. 34-35.
3. Шиленко О. В бой идут старики / О. Шиленко, Д. Фионик // Фокус. – 2013. – № 7(320). – С. 32.
4. Струк Е. Оплата туда / Е. Струк // Фокус. – 2013. – № 7(320). – С. 30-31.
5. Волченко А. Конец работы / А. Волченко, И. Гамалий // Фокус. – 2013. – № 7(320). – С. 26-28.
6. Калачова Г. Безработица – это ... / Г. Калачова // Эксперт. – 2013. – № 1-2(375). – С. 26-28.
7. Курячая Е. Украинцы все меньше верят в светлое будущее своих работодателей / Е. Курячая // Бизнес. – 2013. – № 5(1044) – С. 43.
8. Мельничук В. „Масмо не національну, а олігархічну економіку, яка перетворює Україну на сировинну колонію, консервуючи її бідність та відсталість» / В. Мельничук // Український тиждень. – 2013. – № 3(271). – С. 18-20.
9. Костяникова І. Ринок праці: в новий рік – з новими можливостями / І. Костяникова // Пошук. – 2013. – № 1(198). – С. 2.

Ключові слова: зайнятість, працевлаштування, персонал, ринок праці, служба зайнятості, роботодавець, соціальна політика.

Ключевые слова: занятость, трудоустройство, персонал, рынок труда, служба занятости, работодатель, социальная политика.

Keywords: employment, personnel, labor market, the employment service, employer, social policy.